

Hlásky R

souhláska znělá, úžinová, alveodentální, kmitavá (vibranta)

Hlásky R je jednou z artikulačně nejsložitějších hlásek v českém jazyce. Jedná se o vibrantu, tedy hlásku, která vzniká kmitavým pohybem jazyka za horními alveolami (dásňovými výstupky).

V češtině jsou fyziologické 1–3 kmity, které jsou výraznější než u hlásky Ř.

Rty jsou při vyslovování R v neutrální pozici, čelistní úhel je větší, takže lze pozorovat pohyb jazyka. Okraje jazyka jsou přitisknuty k patru a vytváří úžinu (odtud hlásky úžinová), hrot (špička) jazyka je volný, přesto však dostatečně napnutý. Výdechový proud hrot rozkmitává proti přední části alveol (odtud hlásky alveodentální, vibranta).

Vadná výslovnost hlásky R se nazývá **rotacismus**. Hlásky R nabízí velké množství možností, jak nesprávně vibraci utvořit. Podle místa nesprávné artikulace pak rozlišujeme různé typy rotacismu (nejčastější velární – měkkopatrový, dále pak bukální – tvářový, bilabiální – obouretný, interdentalní – mezizubní, uvulární – čipkový, labiodentální – retozubní...). Je-li hlásky vynechávána, hovoříme o **mogilalii**. Mnohdy děti hlásky R zaměňují za hlásky jiné, artikulačně méně náročné, jako jsou např. L, J, H... V tom případě hovoříme o **paralalii**.

SPRÁVNÉ VYVOZENÍ HLÁSKY

K vyvozování hlásky R přistupujeme až poté, co dítě dokonale zvládlo hlásky L.

Ideálně se nácvik provádí před zrcadlem, aby mělo dítě zpětnou vazbu – tedy zrakovou kontrolu správného postavení mluvidel, kterou ještě doplní kontrolou sluchovou.

Nejčastější metodou vyvozování hlásky R je metoda substituční, při níž je vibranta nahrazována artikulačně podobnou, avšak méně náročnou hláskou D. Předpokladem pro správné vyvození je bezchybná výslovnost této substituční (náhradní) hlásky. Dítě vyslovuje slabiky a následně též slova, v nichž je hlásky R nahrazována hláskou D (toto lze uplatnit pouze ve slabikách a slovech, kde se R nachází v pozici po souhlásce – začíná se nejčastěji spojením TD, např. trká – tdká, a DD, např. drát – ddát, dále pak následují jakákoli spojení se souhláskou, např. brnká – bdnká, princ – pdync, kraťasy – kdaťasy...). Při vyslovování slabik a slov je důležité zdůraznit hlásky, která je před hláskou substituční, obě hlásky musí být vysloveny v těsném spojení.

Pokud dítě zvládá výslovnost hlásky Ř, avšak R zatím nikoli, je možné vycházet právě z artikulace hlásky Ř. Při vyslovování slov tedy zaměňujeme hlásky R za Ř při čemž je nutně upravit postavení mluvidel zvětšením čelistního úhlu. V takovém případě zazní místo Ř požadovaná hlásky R (např. vysloví dřak – zazní drak, břko – brko...).

K vyvození hlásky R je možné využít též metodu pasivní (mechanickou), kdy je vibrace vytvořena rotavibrátorem. Ten se přiloží na spodní část jazyka při současném vyslovování hlásky D. Rotavibrátor můžeme nahradit také prstíkem dítěte, pokud se nám podaří vysvětlit správný postup. Tedy dítě vyslovuje hlásky D a současně rychle přejede špičkou ukazováčku horizontálně po spodní části jazyka, čímž vyvolá vibraci.

TROSKY

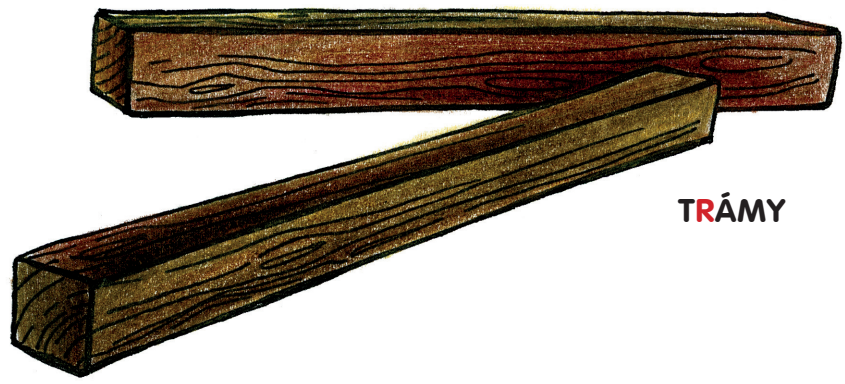
TRUBAČ TROUBÍ

TRHÁ

TROJKA

TRÁMY

TR na počátku slov

FIXUJEME A AUTOMATIZUJEME HLÁSKU

TRUBAČ TROUBÍ

Trubač pěkně troubí.
Trubač troubí na trubku.
Trubač troubí pod troskami na trubku.

TROSKY

Na kopci stojí trosky.
Trudka se dívá na trosky.
Na trávníku okolo trosek leží trámy.

TRHÁ

Dívka trhá květiny.
Trudka trhá květiny.
Trudka trhá na trávníku
pod troskami květiny.

TROJKA

Trojka je pěkné číslo.
Trudka napsala trojku
Trudka se trápí, neboť ve škole dostala trojku.

TRÁMY

Trámy jsou hnědé.
Trámy leží v trávě.
Vedle trámy v trávě sedí malý trpaslík.

Hlásku R můžeš procvičit také v následujících slovech:

TRN, TRÁPÍ, TRÁVNÍK, TRH, TRPÍ, TRPKÝ, TRPĚLIVÝ, TRVÁ, TRPITEL, TRK, TRKÁ, TRKNOUT, TRAŤ, TREFÍ, TREFA, TRÉNUJE, TRIK, TRYSK, TROPÍ, TROCHU

ROZVÍJÍME VĚTNÉ VYJADŘOVÁNÍ, MLUVNÍ POHOTOVOST

Ke každému slovu vymysli krátkou větu.

ROZŠÍŘUJEME SI SLOVNÍ ZÁSOBU

Viš, co znamenají tato slova?

Pokus se je vysvětlit a použij je ve větě.

TRNKA, TRAFIKA, TRÉMA, TRESKA, TRUP, TRUBEC

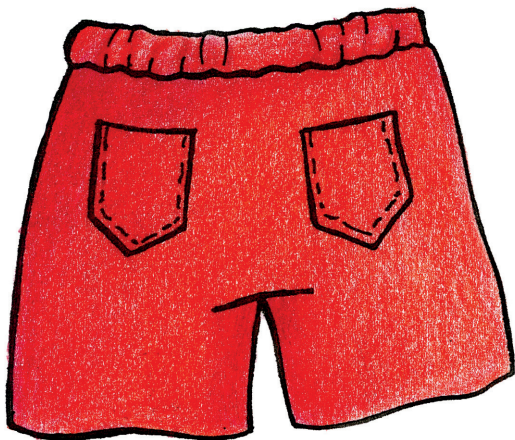
CVIČÍME FONEMATICKÝ SLUCH

Dokázal bys vymyslet rým k těmto slovům?

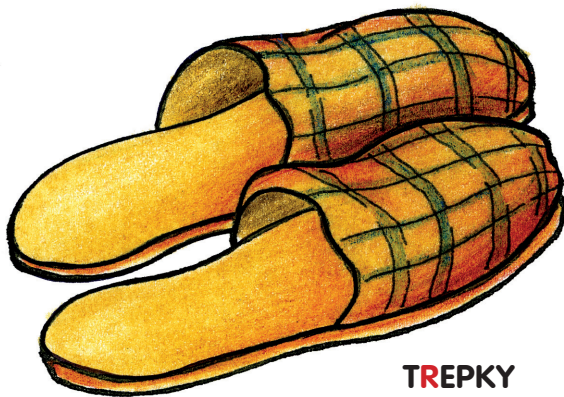
TRKÁ (např. frká, hrká, mrká, srká...), TROPÍ (např. kropí, topí, kopí, konopí...)

Staň se básníkem a doplň verš:

Vezmi tužku a pak zkus,
nakreslit si ... (trolejbus)

TRENKY

TREPKY

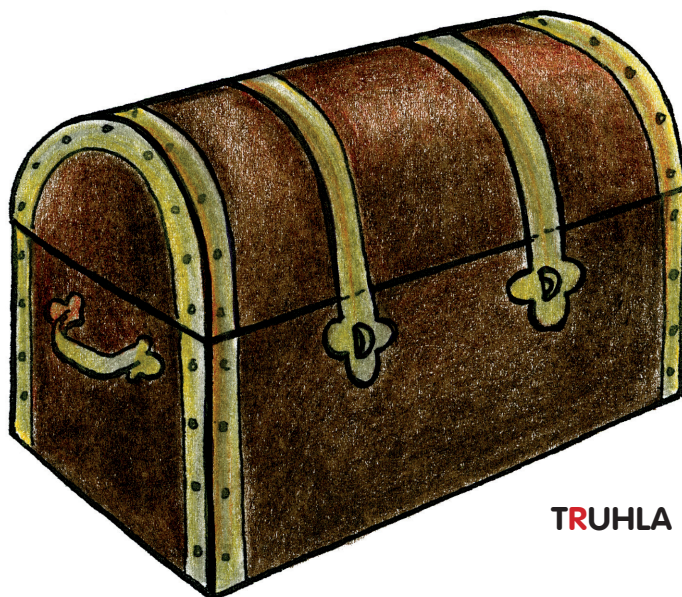
TRHLINA

TRÁVA

TRPASLÍK

TRUHLA

TR na počátku slov

FIXUJEME A AUTOMATIZUJEME HLÁSKU

TRENKY

Trenky jsou malé.
Trudka koupila trenky.
Trudka položila na trávu troje trenky.

TREPKY

Babička nosí trepky.
Trudka koupila dědovi trepky.
Trpaslíkovy trepky leží ve vysoké trávě.

TRPASLÍK

Malý trpaslík je trpaslíček.
Trpaslík zalezl pod trůn.
Trpaslík se schoval Trudce do trepky.

TRHLINA

Malá trhlina je trhlinka.
Trudka udělala na dopise velkou trhlinu.
Trpaslík si udělal o trn trhlinu na trenkách.

TRÁVA

Tráva je zelená.
Trpaslík zakopl o trs trávy.
Trudka trhá pod troskami trsy trávy.

TRUHLA

Trudka má malou truhlu.
Vedle trůnu leží Trudčina truhla.
Trpaslík uložil do truhly vedle trůnu trumpetu.

Hlásku R můžeš procvičit také v následujících slovech:

TROŠKU, TROUSÍ, TROUBA, TRŮN, TRUBICE, TROJKOLKA, TRAMVAJ, TROLEJBUS, TRAMPOLÍNA, TRŽNICE, TROJÚHELNÍK

ROZVÍJÍME VĚTNÉ VYJADŘOVÁNÍ, MLUVNÍ POHOTOVOST

Ke každému slovu vymysli krátkou větu.

ROZŠÍŘUJEME SI SLOVNÍ ZÁSOBU

Víš, co znamenají tato slova?

Pokus se je vysvětlit a použij je ve větě.

TRUHLÍK, TRDELNÍK, TRABANT, TRANSFUZE, TROSEČNÍK

CVIČÍME FONEMATICKÝ SLUCH

Dokázal bys vymyslet rým k těmto slovům?

TRUBICE (např. krabice, slepice, beranice, palice, police...), TRÁVA (např. kráva, práva, sláva, zdráva...)

Staň se básníkem a doplň verš:

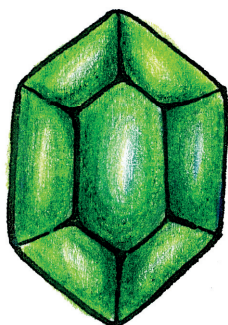
Petr kreslil krávu,
která žere ... (trávu)

DRDOL

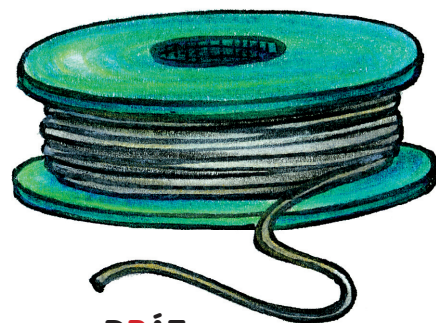
DRAK

DRAHOKAM

DRAHA

DRÁT

DRN TRÁVY

DRÁPY

DR na počátku slov

FIXUJEME A AUTOMATIZUJEME HLÁSKU

DRDOL

Paní Draha má drdol.
Trudka dělá Drahušce drdol.
Drahuščin drdol zdobí spona
s drahokamem.

DRAK

Drak leťí vysoko.
Malý drak je dráček.
Drahuška s Trudkou pouští pod troskami draka.

DRAHOKAM

Drahokam je drahý.
Trpaslík dal drahokam do truhly.
Vévodkyně Draha má
truhlu plnou drahokamů.

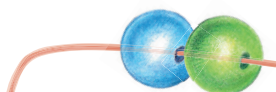

DRAHA

Draha pouští draka.
Na malou Drahu volají: „Drahuško!“
Draha si půjčila od Trudky trojkolku.

DRÁT

Drát leží na stole.
Draha drží drát.
Draha si koupila drahý měděný drát.

DRN TRÁVY

Drn trávy roste u cesty.
Draha trhá drn trávy.
Trudka zakopla na louce o drn trávy.

DRÁPY

Která zvířátka mají drápy?
Děti mohou vymýšlet, např.:
Kočka (medvěd, myška, dravec...) má drápy.
Kůň (had, koza, ovce, chobotnice...) nemá drápy.

Hlásku R můžeš procvičit také v následujících slovech:

DRAHOTA, DRAHÝ, DRÁHA, DRÁČEK, DROBEK, DRUHÝ, DRUŽINA, DRUŽIČKA

ROZVÍJÍME VĚTNÉ VYJADŘOVÁNÍ, MLUVNÍ POHOTOVOST

Ke každému slovu vymysli krátkou větu.

ROZŠÍŘUJEME SI SLOVNÍ ZÁSOBU

Víš, co znamenají tato slova?

Pokus se je vysvětlit a použij je ve větě.

DREŽÍNA, DRŮBEŽ, DRAVEC, DRÁB, DRVOŠTĚP

CVIČÍME FONEMATICKÝ SLUCH

Dokázal bys vymyslet rým k těmto slovům?

DRÁČEK (např. mráček, fráček, háček...), DRZÝ (např. vrzy, mrzí, brzy...)

Staň se básníkem a doplň verš:

Draha se ptá: „Kam dát, kam
tento vzácný ...?“ (drahokam)